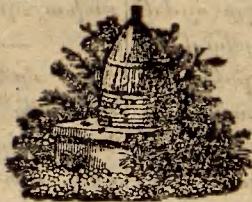

ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԲՈՒՆԻ ՏՐԱԿԱՆ

Բաժանորդացիս արորոգրութիւնը ընդունում է թիֆլիսի մէջ Հրատարակողի հոգի և գրողական Պարոն Լեւոնի Լեւոնիանի գրատարանի մէջ, իսկ արեւելքում գրատարանը Պարոն-Լեւոնի Գաբրիելի հոգի:

Երաժիշտը շաբաթը մէկ անգամ իր հրատարակողին ամէն շաբաթ օր, և արեւմտեան գիտն է մէկ հաւել թէ թիֆլիսում և թէ արեւելքում ուրիշ գաղափարներ:

ԼՈՒԱԶԻՆ

Ով որ ուղիւնայ վաճառականութեան կամ ուրիշ գործի վերաբերեալ յայտարարութիւն տուել լրագրին մէջ, ամէն 4 տառի համար կը վճարէ 1 կոպէկ արծաթ:

ՏԱՐԻ

ՀԱՄԱՐ 24

ՅՈՒՆԻՍԻ 14

1858 Վ.ՄԻ

ԿՈՎԿԱՆԵԱՆ ՏԱՐԵԳԻՐ

Համարի. Մայիսի 7. Հաշուայ նահանգի Չեխեր-ու Թախաւահանայ բանակին վեց հոգիք Վարդի 7 ին անդիկեալու ժամանակը Բարաքիցը կուրազալ (1) Սո-լանդուի կողմն սաստիկ արեւմտութեան շուռ ընկան, նը բանդից չորսը խեղդուեցան, երկուսն պրծան:

Եւս օրերս թիֆլիզումն Մահմետական ոմն զբոսը-լով մեղքի մաս էլած հին կամուրջի վրայ Մետեխեան քարափի տակը ընկաւ կուր գետը, և անպատճառ մա-տաղ կը լինէր նրան, թէ որ այս անգոր յերեկով չը լինէր, և խաղախորդներէք քաջ լուրդողներն աճապարեալ օգ-նութիւն չհասնէին ողորմելոյն:

ՆԱՐԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բոտ հրամանի տեառն զլիաւոր Հրամանատարին Կով-կասեան գործոց, հարցաքննութիւնն վասն ցանկացողաց մը-տաներոյ յաշակերտութիւն Կովկասեան գեանաշախից վար-ժարանն եօթն պարսպ տեղերի վերայ, որք պէտք է բաց-ուին, նշանակի տարույս յետագայ տեղաւորելի ամառայ 3 ին:

Վրջա՝ որք ցանկանան իրանց որդւոցը կամ աղջա-կանացը աշակերտ տալ ի նշանակեալ վարժարանն, պար-տին այս մասին խնդրողի մատուցանել կովկասեան զո-րաց տեառն զլիաւոր Հրամանատարի անունով՝ հետը դնելով կանդիտատուոյ ծննդեան և մկրտութեան և ծաղիկ պատուատոման վկայութիւնքն, և նորա հօր ծա-ռայութեան ցուցակը, կամ վկայութիւն տեղական կա-ռավարութեան կանդիտատի ծաղման մասին:

(1) տեառի ինչ մակուկի, (լոգիկ)

Կովկասեան Գեանաշախից վարժարանն այն կանդի-տաներէցն հաշիւ կընկնին, որք ըստ հասարակեալ պայ-մանաց՝ զորս վարժարանի կարգադրութիւնն պահանջէ, մեծ յառաջադիմութեամբ սահմանեալ հարցաքննութեան մէջ լաւ դուռ կուզան:

ՌՈՒՍԼԱՅ ԿԱՅՍԵՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՎԼՍԻ ԼՈՒՐ

() ըրեանու դքսուհայ վախճանի պատճառաւ ըստ հը-րամանի ՄԵՂՈՒՔԻՆ ԿԱՅՍԵՐՆ 12 օր Երբու-նեաց մէջ սղի հանդերձ պիտի ունենան պալատականք, սկսած մայիսի 15 էն:

ԵՐՏԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ի հոգին. Մայիսի 11. Նօւ. Ե. յօր Լ անդոնի մէջ կատարեցաւ Թաղումն (ըրեանու դշույին Վայրելիքն Ե-կեղեցումն համաձայն ցանկութեան նորա, որոյ վերայ կայր չափազանց խառն բաղմութիւն մարդկան: Սկ մասի-մուրէ ծածկոցի վրայ, որ դցած էր դադաղի վերայ՝ սը-ծաթաթեթի կարած էր այս հետեւեալ մակագիրս, ի-լենա Լուիզա—Ելիսաւետա Մեկինըուրդ—Շվեքնու-արքայադուստր, Վ. քուհի (ըրեանու ծնաւ Լուիզի-ուրուստ քաղաքումն ի 24 յունվարի 1814 ամի, պը-սակեցաւ 550 մայիսի 1857 ամի (ըրեանու ժառանգ-արքայորդի Ֆրդիկեանդ—Ֆիլիպսի հետ տեղութիւն ա-րաւ ի 13 յուլիսի 1842 ամի, Վախճանեցաւ Երգիւ-րի ի չմեղ քաղաքումն ի 18 մայիսի 1858 ամի):

— Ի խորան, մայիսի 3. Պորտուքալոյ Թաղուհին ողջամբ հասաւ քաղաքս, 3 եղուց առաւօտը 9 ժամին կըհետեի հանդիտաւոր պոսին:

Կատանդնուպիս, ապրիլի 22. Նօւ. (յամանեան

Պոլսոն Յունաց արքունեաց նամակի պատասխանին 'ի մասին դատաւարական իրաւանց կոնսուլաց յայտնեց այսպէս, թէ "Ես այդ հարցմանն վճիռ կըդաճանջմ" 'ի սրտաւարմող տէրութեանց"։

— Մին ճանապարհորդ՝ որ մօտ ժամանակին չըրջապել է Ռօմիա և Վերցեգովնա, առէ՛ թէ դրծոց այժմեան վեճակումն քրիստոնեայք առաւել նեղութիւն են կրում, քան առաջ՝ յորժամ նոցա կայքը և զլուիններն կախումն էին իւրարմէիք բէկի սպայի կամ կապիտանի կամքէն. առաջ այդ պատահմամբ բռնութիւն էր լինում, ընկնելով ջուկ մարդկանց վերայ, բայց այժմ ամենայն բնակիչք իրենք բողբոթեալն չարաբխում են Տաճկաց հաստատուն և անօրինաւոր ստնծանքներին։ Եւրօյն Նիկիտաց անդը այժմ են 'Աղլամ' ասացեալ զօրքն, և արա շատ աւելի վատ են, պատճառ որ զինուորքն բնակչաց բոլոր ունեցած չունեցածը առնում են, և 'ի հարկէ նոցա բան չեն վճարում։ Կարելի է որ ծախքը ցոյց տուին խաղի հաշուամ, բայց փութեք ամենին ռաճաթի ձեռք չեն հասնում, և մնում են միջնորդաց ջերերումն։ Եւրօյն կապիտաններն և Մուսկէքը այժմ Մուդրիներ են փոխուել, զորս բաւ կամաց իւրոց կարգում է փաշայն իւր չնուրի բռնադներէք և ողորտաւորներէք։ Այլ աշխատում են միայն, որ փող կտան, մինչև որ նոցա սրտաւարմող փաշէն փոխուի։ Համբէն Ռօմիայն զարմանում էր, որ Կուրշեք փաշայն երբեք սուրի այս նահանգը կառավարէ։ Մուդրիներն միշտ ինքաբարաց հետ մամուակից են հարկահանութեանց և զործակից ամենայն կարելի կաշառաւորութեանց և չարաշար գործառնութեանց մէջ։ Մէկ խոսքով այս երկրումն առաջ ժողովուրդայն իշխանաւորք էին, բայց այժմ ժամանակաւորք, կամ լաւ ևս ասել միօրականք, որոց ուշք ու մտքը այն է միայն, որ հարստանան, օրէնքը ոտի տան, բոլոր համարակութիւնը կտրուեն, և նոյն իսկ կոդաւարութեան դանձը ինչքան կարող են գողանան։

— Երկրորդատրոյիցը՝ որ ներքին Եւրօյնից զխաւոր քաղաքաց մինն է, գրում են թէ երբեք Նիկիտներ Կորֆիքը մօտ ժամանակին էկան՝ այս կողմը զխալու տնտեսութեան և շատ զարմացան, որ Կարտի համախն (1) ունէ՛ կերպով կատարումն է առաւել անկեղծութեան։ Եւրօյն անուրիութեամբ վերահասու էրն, որ քրիստոնեայք վեճակը ոչ միայն չէ լուսնել, այլ աւելի փառացել է, քան Եւրօյն փաշայն ժամանակներն (մինչ 'ի 1822 տարին)։ Եւրօյն ժամանակը համարեալ թէ մին բռնաւոր կայր, այժմ աւելին մի Տաճիկ իսկ և իսկ նոյնպիսի եղանակու է վարվում քրիստոնեայք ընդդէմ։ Եւրօյնումն այս բանը չըզնուեն։ Քրիստոնեայք 'ի զուր են դանդաղում, նրանց ոչ որ չէ լսում, նոցա չեն հասնում։ Եւրօյն իմանալու է, որ վատն դժուարութեան յարակցութեանց բռնապետաց հետաւոր Եւրօյնից հետ։ Եւրօյնումն մեծաւոր ճանապարհներ չկան, մէկը՝ որ էր Եւրօյն փաշայն ժամանակը Երկրորդատրոյիցը Եւրօյնի կողմը այժմ այն

(1) 'Եր կարգաւորութիւն (սամանեան հերութեան 'ի մասին դիւրութեանց և անհաշիւութեանց քրիստոնեայք 'ի կրօնական իրաւ։

պէս է, որ հետեակ մարդըն ևս չկարէ գնալ նրանով։ — Օմիւսնումն ջրանցք շինելու ժամանակը արիւնհեղ կռիւներ պատահեցան Տաճիկ և Յոյն մշտնաց մէջ։ Մինչ 'ի 20 պանտոմներ և վերաւորվածներ մնացին բռնեղութեանը, և միայն հզօրագունը զօրականը կարացին յրաւել նրանց։

— Վիշան Եւրօյնից մայիսի 19 ին լուր բերուել թէ Երկրաւոր անդալալի ժողովուրդ Եւրօյն փաշայն և 'ի միասին նորա հետ էլած 'Արեղի փաշայն, և Սոտիկանն (մինիտար) վաճառականաւ թեան Ռիֆատ փաշայն դրծախտ պատահմամբ իսկուսեցան 'Աղլամ գետումը։

— Երկրաւոր փաշայն Եւրօյն փաշայն հրամայեց, որ Եւրօյնից մին մեծ հրակալ թանգարանի հիմն դցեն, ուր պիտի բերեն Երկրաւոր ամենայն ծայրերէք ամէն տեղ գտնուած հնութիւնքն, որք տակաւին շատ շատ են, դիտուէն յափշտակածներն մարի չանելով։ Եւս պարսն Սոտիկային նշանակեց զխաւոր վերաւոր ամենայն պատմաբանական յիշատակարանայն Երկրաւոր, և թանգարանի շնութիւնն նրան յանձնեց։

— Բաւ լսոյ 'ի Պարսկաստանէ Սուրբի գետալանն 'Աղլամայն պահանջեց, որ վերջին դաշնագրութեան գրութեամբն Պարսից զօրքն դարաւակն Սուրբից քաղաքն բայց Եւրօյն մեծեց նորա պահանջումն՝ յայտնելով, թէ "Եւրօյն քաղաքի առումն օրինաւոր հիմամբ է կլած"։

(Սոտիկայն օգնութիւն անելոյ համար բացուած ստորագրութեան ինչպէս ասում են, հասել է արդէն 1,700,000 ֆրանկ, բայց Եւրօյնից օգնելու ստորագրութեանն ոչ նայելով նորա բարեկամաց և Կոմիտարաց ոյնքան մեծ ջերմեամտութեամբ՝ դեռ չէ հասել 200,000 ֆրանկի։ Եւրօյն զմանիշ այժմեան գարու պատմութեան համար։

— Մայիսի 2. 'Եւրօյն 'ի հետեւումն պահանջմանց Պարսից, Եւրօյնից և Սոտիկայ (սամանեան) Պոլսոյ սոր հրամանն զրկեց կանգնացնելու պատերազմական գործերը Չերմոգօրեցոյց դէմ։

— Օգիթ. Եւրօյն կողմերն լուրջներումն հրատարակուեց առեւարական դաշնակցեալ Եւրօյնից և Պարսկաստանի մէջ, Եւրօյնից Պարսկաստանումը պէտք է 3 կոնուլ ունենայ և յանձնանէ թէ հրան, թաւրիզ, և վրոյ երեք դեռ չնշանակած քաղաքումն։ Սոտիկայ Եւրօյնից ստորագրութեանն Եւրօյն հետ դեռ շատ երեւել չէ, բայց թերեւ ծաղիկեցի նա յընթացս այս դաշն, որ դրած է 23 տարի ժամանակով։

Տաճկաստան. (Երկրին Կոստանդնուպոլիս յառաջ բերէ նամակ մի յՅՈՒ Եւրօյն 'ի Բարիկան քաղաքէն, որ պարունակէ արժանագինն ճիշդ պարագայս (մար փաշայն գործոց մասին 'ի միջադեպ և վատն հնարիցն և կարգաւորութեանցն, որոց ձեռն է առել նա, որ խաղաղութիւն և կարգ դցէ այն կողմերը։ Եւրօյն բաւական երկար լինելով մեր Սեպուս դանց արաւ յառաջ բերել ստոր, որ մի գողէ ձանձրութեան սայ ումեր, մանուակութեան իւր ընթերցան այն է, որ մի բանի վերայ միայն բանող չըլինի, այլ դանազան լուրերից փոքր փոքր քաղաւածներ մատուցանէ իւր ամենապատուելի ընթերցողաց։ Եւս պատճառաւ ահա Տաճկաստանից անցնում է Պարսկաստան։

Թէ հրաման լրացրի համարումս . . . () ըսողը պա-
տահարան անցից, 'ի 21 էն Ոսմանգանի գրում են:

Հանախաճառն՝ որ ամենայն տարի լինի Ոսմանգանի
երկրորդ կիսումս Սարդի—Սէյդան մեծ հրապարակի մէջ,
այս տարի ամբողջականացն կացաւ, Ժամանակաւոր կրպակ-
ներն թանդողին բաներով զարդարուեցան, որոց մէջ դար-
ակներն բնակիւ և մեծադին ձեռագործներ Լաւրակոյ և Լախոյ:
Իրեկունները լինումէ էն տեղ մեծախառն բաղնու թիւն
ամբոխի . 18 էն Սեմախա Շահնուզեկցու թեմախորին
լուսափայլութեան Սարդի—Սէյդան, նորին Գեղաղան-
ցութեան Սեղամ—Ուլ—Սուլեյա և այլոց մերձաւոր ան-
ձանց տեսութիւն արաւ տնտեսականին, բոլոր դասակար-
գերը մանկաւ, ամենայն կրպակի ջուլճի մոխի տուաւ,
և հրամայեց որ իւր համար գնեն շատ բան խիստ երեսն
գործուածներին:

— Սէր անցած համարաց մէկի մէջ յիշեցինք Շահն-
հրամանը շինել հեռագրական գիծ ընդ մէջ Լաւրանեային
և զուարճացուցիչ արքայանիստ Ելաղաքին: Ելաղաք-
ը վերջացաւ, և ամսի 10 էն հեռագրութիւնն հանդիսով
գործ գրուեցաւ առաջի Սեմութեան նորա և ամենայն
պալատականացն: Փորձառութիւնն կատարելապէս յաջող-
ուեց, և ամենայն գարմակիցքն այս բանում արժա-
նացան բարեհաճ մտադրութեան մեծախառ Մարգարին և
առաջան պարգեներ:

Լաւրատանէն գրումեն թէ լուսափայլ Շահհաւէն
Խանկար—միջոյ իրաւիչամ—Ուղղութիւն կառավարէն
Լաւրատանի, Ելաղաքի, Բաքուի, Բաթումի, Բախտիսայ
բանակիցաւ Շուշուրի տակը, և թէ շնորհակալ լինելով
թախմ անորհնութեանց նորա համբէն աշխարհն, Երա-
—էլ—արարել ակնիցը (Տիգրիսի և Լաւրաի միասորին)
ձիւղիկները—Սուխամներն (Պարսից ծովածոցում) վայ-
ելումէ կատարեալ խաղաղութիւն:

Իրմանիցը գրումեն: Լնցեալ տարին երաշտու-
թեան պատճառով մեր աշխարհքը թափու թիւն լինաւ,
երկրագործները կատկածուակին որ այս տարի էլ նոյնպէս
սով չըլլին, բայց Բաթումի յաջողութիւն յարգ անձրեւներ
եկան, և ամէն ինչ զուշակումէ, որ լիառատ հունձ կը
լինի:

Նոյն Ժամանակումս Սխառնիցը վրա հասան կարա-
ւաններ բերելով շատ եղ և այլ ուտելիք: Եւ ժամութիւնը
յետ եկաւ:

Կովկաս № 42 և 43:

ԲԱՆԱԽՈՐԵԱՆԵՐ
ԴԱՏԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հարգանքներով:

Հիմեդարձ շատ ծնողք էլ թէ իրանց տանը և թէ
հրապարակ Ժամանակը աղային խմայնում են գինի, որ
գինի զուարճակ բաներ խօսիլ, բայց չեն միտք ածում,
թէ մեծացած Ժամանակն էլ արեւոցը կը լինի: Սրա
պատճիւն այն է, որ երբ մայիսը բացուի այգիներումը
ման գայ խմելով, վատաւիածը գինու տայ, և հարբած
գալով տան, թէ հորնումըրը և թէ կնկանը պինդ ու-

շունչներ տայ, և թէ հակառակ խօսող լինի, մէկ լա-
կէ ծեծէ:

Սեղեդարձ՝ երբեմն ծնողքը աղային վրայ խնդալու հա-
մար, նրա ձեռքից բան կտանեն, և կը ձեռնեն որպէս
թէ իրան պիտի տան, երբ որ տղայն առնելու վրայ է,
կրկին ձեռքն կտանեն, և այսօրինակ խաղաղութիւն եր-
կար Ժամանակի մինչև որ տղայն լայ ըլլի, յետոյ իրանք
կրկին խնդալու և ձեռնալ, բաց չեն խմանում թէ այս
պիտի շարժանքով տալեկցնում են խաղաղութիւն և
յաւիշտակութիւն:

Իւրեւրդ՝ երբեմն էլ կրպատահի որ տղային լայը
կտրելու համար ծնողքը կամ ծննդաբն թաղուն միտք կու-
տան, և կտան, թէ ծածուկ կեր որ եղբայրդ կամ քոյրդ
չը տեսնէ, բայց սրանով տալեկցնում են գողութիւն:

Սեղեդարձ՝ երբեմն էլ կը հաղցեն լաւ շրթեր տիկ-
նի պէս զարդարելով, կը հաւանին տեսնին, շատ ան-
գամ էլ հայելու մէջ մոխի անել կը տան, որ ինքն էլ
հաւանի: Բայց չեն միտք ածում թէ մեծացած Ժամա-
նակին կը լինի ունայնատեք և թէ թեւափա:

Պարտական են ծնողքը այս կերպ վարմանն շատ
զգոյշ մնալ, նմանապէս զգուշացնեն ծրմոյրը և բոլոր տա-
նըրուան, որ երբ տղային միտքը բացուի՝ վատ կըրթելով
ու զգուշի բարբով լցում չըլլին սիրտը, լաւ դիտենան,
որ եթէ տղայն վատ մեծանայ, մեղքը ուրիշն չէ, բայց
միայն ծնողքը ու տանըրուն, որ անխելութեամբ մե-
ծացրել են:

Ծնողքը սրտառական են նմանապէս զգոյշ կենալ ա-
մենայն պակաս բան բռնելուցը իրանց աղբանց առաջը:
Թէպէտ տղայն խօսիլ չգիտենայ, ու բաւերի միտքն էլ
կատարեալ հասկանայ, տախիւն ձայնի յաճութեանն ու
բարձրութեանն ու շարժանքներին կը խմանայ, կը հասկա-
նայ անոյշ խօսքը, պատճիւր, նախադիմքը, բարեութիւնը
և ուրիշ տեսակ բաները, ուրեմն երբ որ այսպիսի բաներ
կը տեսնէ, բնական է որ կը հետեւի նրանց, ու վատ բը-
նութեան կը լինի:

Սան որպէս ծնողքը պիտի աշխատեն որ չէ թէ մե-
նակ ծրմոյրները ու տանըրները այն կերպով չը վարուին
երեխայի հետ, հասցա՝ թէ որ տանը մեծ տղայ էլ կայ,
որ այս կերպով է վարում, պէտք է նրան անարդել ու
պատճիւ, որպէս զի պատիկը տեսնելով վախենայ, և չա-
նէ, պէտք է երեխային ուրիշ վատ երեխանց հետ չխոս-
նել խաղալու, որ նրանց վատ բնութիւնը չտարի: Նմա-
նապէս տանն էլ մեծ զգուշութիւն է հարկաւոր, որ եր-
կու երեխային մէնակ չթողնել խաղալու, վատն զի այն
Ժամանակն էլ մէնակ լինելով, շատ չարութիւններ կը
տալեկցնեն իրարու:

Սէկ խօսքով, երեխային յետագայ բարդաւորութիւնը
և ապագաղութիւնը իւր ծնողաց ձեռքն է, որ դեռ ոտք
չառած՝ կը սխալ նրանց բռնած ու ցոյց տուած ճանա-
պարհը գիտլ, դեռ լեզուն չբացուած՝ նրանցից լսածը
սրտի մէջն է տպաւորում, և ինքն էլ ուրիշ հետ այն
պէս է խօսում, երանի է այն ծնողաց, որ վախճանակ հա-
րաւորութեան, անխել վարք ու բարք են թողնում Ժա-
մանակում, վայ այն ծնողաց, որ իրանց երեխանց նոր բաց-
ուած ծագիկ պէս թաւալմանում են իրանց չար օրինակի
ու վատ վարմանքի երաշտութեամբ:

Լ'յո տեղ տրտուեջ և գանդառանք եմ լռում 'ի ծը
 անդուց . . . Մենք չաշխատեցինք (անում են ողորմե-
 լի ծնողքը) . մենք չաշխատեցինք՝ մեր երեխանց օրինա-
 ւոր սնունդ տալու համար . մենք խնայեցինք աշխատան-
 քը ու ծախար , ի՞նչ ստացանք , և ի՞նչ մեղաւոր ենք
 մենք . որ փուշ դուրս եկան , ո՞վ կուզէ որ իւր աչքը
 կոյր լինի , մի՞թէ մենք մեր որդւոց վատութիւնը կու-
 ղէինք . որ այսպէս վատ , անպիտան և ծնողաց համար ցաւ
 մեծացան . Լ'յոսպիտի ծնողաց պատասխանն տալու է
 այսպէս . . . Չէ որ դուք էք զլիւսւոր պատճառը , չէ՞ որ
 դուք յատուկ փառասիրութեամբ և անխոհմտութեամբ
 էք վարել ձեր երեխանց սննդելու ժամանակը : Երբ ու-
 նեցորդ դուք կատարեալ ծնողական գորով , ճշմարիտ զա-
 ւակասիրութիւն , և աշխատանքի ցանկութիւն պատրաս-
 տելու նրանց համար լաւ սնունդ , որ հաստատուն երջան-
 կութեան հիմքն է : Չէ՞ որ դուք մէկ ունայն բանի հա-
 մար ձեր ուրախութեան պատճառաւ աշխատեցիք առ-
 նել ձեր զաւակներին երեխայ ժամանակից լեզուանի , կա-
 մապաշտ և այլն , երբ հասարակութիւնը պահանջում է
 որ քաղաքացին լինի խելօք , խոհեմ , բարեմիտ և հաւա-
 տորիմ :

Եթէ բարակ քննենք բոլոր հանգամանքները , որով
 մեծանում են երեխայքը , և եթէ լաւ մտիկ տանք թէ
 ծնողքը , սննդօղները , ազգականները , բարեկամները , դը-
 րացիքը և օտարները ի՞նչպէս են վարվում երեխանց հետ ,
 շատ հեշտ կը գտնենք նրանց չարութեան պատճառ-
 ները թէ ո՞վ են : Երեխանց վրայ խնդալու և ծիծաղե-
 լու համար , թողնում են նրանց զգացողութեան առա-
 ջին մասը , որ է սիրտը , երկար ժամանակ անհոգութեան
 մէջ , և յետոյ փոշիմանած սկսում են հոգս անել նրա հա-
 մար , բայց ուշ , մոռանալով՝ որ սիրտը աւելի հոգս է պա-
 հանջում քան թէ միտքը , որովհետեւ երեխայի սիրտը ա-
 ւելի զօրութիւն ունի մատաղ ժամանակը՝ քան թէ միտքը ,
 ամէն մտլութիւնները տպաւորված սրտի մէջ , համարեալ
 թէ հասակի հետ մեծանում են , և արմատներ բռնելով
 սրտի մէջ , ո՞չ ինչ բանով չեն ջնջվի , վասն որոյ սիրտը ա-
 ւելի հոգացողութիւն է պահանջում , որ կիրքը միշտ շփո-
 թում է նրան , և շուայլութիւնը ձգում է իր որդայթի մէջ :
 Երեխայքը ամէն բանի ետեւից մանեկօղ և շնորհոյ են ,
 Լ'տողաւոր են նրանք , որոց պարգեւել է Լ'ստուած բա-
 լեմիտ հայր և առաքելնի մայր :

Եւրոպականցի

ԵՐԳ 'Ի ԳԱՐՈՒՆՆ ԿԱՐ ՄԱՅՈՍ

Լ'նո՞ որ կանխես յոյսմեր սահման ձմեռն անդուծ՝
 անվեհեր
 գայցէ առ մեզ , ժամանեցէ կենաց դարնան լաւ օրեր
 ընթաց փութա՛ 'ի մութ խաւար՝ 'ի կերպերեան որովայն
 չեցէ և մեր զքեզ կրկին արդ տեսանել 'ի յերբեր ,
 Ուր ես Մայիս դարնանազարդ օրտի խնայ բարեկամ
 սրբի՝ կանխես յիմում սրտի , գամ շողջողեմ քան զգամ
 առաքը ձմեռն հո՛ մաշեցին կենաց խնայ զառապարիզ
 դու՛ ե՛կ առիս , սիրուն Մայիս տիօք զուարթ և փայ-
 թամ :

Մարդն 'ի կոկոն է՞ր ծրարի , չէ՞անց զուարթն Լ'արեկ
 կուսին մարդը զգրաբեռն չէ՞ա տէրաբիին Վարդիկ
 Վարդիկեան սիրոյն տիպար 'ի քեզ կըքեմ լաւ Մայիս
 մի՛ յամառիւր ընդդէմ Հայկայ որպէս արար նախնին 'ի էլ .
 Սոխակն 'ի սէր խանդաղատեալ աշխոյժ վարդին բոսորայ՝
 հա՛ հառաչէ՛ հաշէ , մաշէ զկնքն վարդին 'ի վերայ
 Սոխին Սոխին գիշերաւար գնայ անդուլ թաւալի
 քունն աչ երբէք ոտայնջական է Սոխակին ունինայ ,
 Թեւ իմ կենաց էանց գնայ , սիրտ իմ եկաց յարեան

Սիրոյն սահման՝ երկին կնքեաց , պահել անմուռ յա-
 կաստան
 Թէ և 'ի վաղ մոռանալոյ կանոն էառ Հոյստատան
 խաղիւղ սրտիս՝ գանձուկ Մայիս . մի՛հարկաներ 'ի վերայ
 սիրտ իմ լըեալ է արտասուօք որպէս յարեան ձիատանն :
 Տար զէս մաղթեմ 'ի հովանոց Լ'արառեան գաղա-
 թանց
 ուր վէտ 'ի վէտ փրկորանան խոսք ալեքն 'ի յախանց
 ուր ծառատունկը յեղեր ջրոց քաղցրիկ գարծեն հովանոց
 ուր տոխակաց անմեղ սկիւնը դարաստ կազմեն գերազանց :
 Օ՛նիւրա փշեմ տար զէս Մայիս , կամ յԼ'արայր
 կամ յԼ'արտաշատ , կամ 'ի ծաղկոյ՝ յոր հիմն էարկ Լ'ը-
 մախր :

Տատրակաց ձայնը արձագանդեն . խօսի կարաւն 'ի գեղ-
 գեղ
 կուսին ժպիտ յիս հայեցուածք գոգցես դառնայ հրաշա-
 գեղ
 Գեմէ ահա՛ շրջի կուսան յաղբերակունու և 'ի ուղ
 զէս աստ թողեալ ձեռն 'ի ծնօտ , նուազ կաղմէ խիստ
 ազեղ :

Սրինգ հովուին գեղահասակ սուլէ ահա՛ անդանօր
 հօտն 'ի ծաղիկ՝ գառն 'ի շուշան , մայիս խայտայ 'ի յօրօր
 Բատախ գետակ այժմ յԼ'շտարակ՝ Լ'րասխ ձօժայ 'ի Եւ-
 բուր :

Խնձ միայնոյ պարգեւեցեր այսպէս նուազ այսպէս օր
 Ո՛չ գութ ածես յոյս արտասուս իմ ծերունիդ Լ'բու-
 գած :
 ոչ վարար տենչ Եւթրամայ՝ զԼ'րայնառ քեզ արագ ան-
 Մարդգէս մանուկն կռէր կոփէր ընդէր զգուռն Լ'ը-
 ուանդայ
 ոչ ապաքէն սիրոյն էր կոյժ՝ յորոյ և ես հարայ կոյժ :
 Վեղածաղիկ մեր Լ'րտաշէս ընդէր 'ի սէր Սաթիկայ
 տղի սիրէր ցօղ անձրեկէր՝ եթէ 'ի քո մտի կայ՝
 ընդէր Վարայր պահպաւոր 'ի սէր դռներ Ս'երարոյ :

ցանկ արտատուէր որպէս ՚ի վեպ քերթողահօր յոտին կայ .
Հայ Մանկավարժ ՚ի սկզբանէ այս է կանոն այս օրէն
սիրահարին պատուել շաւիղ զանձն ընծայել համօրէն .
հա՞ ծերացար իմ . Լ. րազաւծ , բայց չպահես ծերոց կարգ
դժ կարեկից սրտի մանկան , և սիրովիլ ծերօրէն :

Լ. քեզ դիմեմ չքնաղ կուսան , թէ Լ. րազաւծ մուս-
ցաւ .
Քի՛ դու կրկին զիս խոցոտեր , այլ զնախնին մուս՛ ցաւ
սիրահարիդ ճանաչեա՛ յարդ , մի՛ կար այսքան յապա-
ռում
գուցէ մատաղ այդ քո հասակ՛ ցաւոց անոցէ յայլ մեծ-
ցաւ :

Կամար Լ. րկնից ծիածանի , հա՛ ամաչէ քոց յոնից
Լ. րե , Լ. ստին ՚ի բաց դառնան՝ երբ քո ակունք են
անխից
արտեանուիք քո սեորակ զուարթնոց անդամ՝ տան զկայծ
՚ի նիշ դիմաց քոց շարեշար տուն պատկառի աստ-
ղալից :

Նո՛ւեայ հասակ՛ քոց այդ հասակ այդ քո շրթունք , այդ
բերան :
այդ քո լեզու քաղցրակզու՛ շատից թողու ոնբերան
յայտից քոյոց՝ որ թերթ ՚ի թերթ վարդն ամաչէ իւր
գունով ,

՚ի սէր քոյին քաջ մուղայից յաչո արտատուք շատ հեղան :
Սաւառնաթեք յանոյշ բարբառ քո զմայլին հիւնան
թէ և յիմ սիրտ Սիկիանու արեան ալիք ծովանան
խօսեաց ընդ իս գէթ միանգամ , գնայ գարուն քոց կենաց
յայնժամ վայելք այդ պարծանաց համայն ՚ի քէն մեր-
կանան :

Ս՛ որ դժածդ ես ամենից նախամեծարդ Լ. րամաղդ
գթա՛ և յիս , և համարեմ թէ կայ քոյին Լ. րամն աստ
մի՛ զիս զրկեր յիմ սիրելոյ՝ մի՛ ՚ի դարման վէտ աւուրց
Սիկիթարեան մի՛ այլ ՚ի սիրտ թիափարեր արեան լաստ :
Լաստ բազմահոգ ցաւոց անթիւ յիս թարթափէ երամօք
զարե կենաց արփախալը երբէք չեցոյց ինձ ամօք
գէթ յիմ միակ սիրահարէ մի՛ անջատեր զիս ՚ի բաց
դու՛ որ միայն ես լցուցիլ զՀայաստան շատ բարեօք :

Յակոբ Քահանայ Սիկիթարեան :

Պ. Լ. ՀԱՆՆԵՑ ԵՐԵՄԵՆԸ

ՆԱՄԱԿ ԱՌԱՋԻՆ

Լ. րժանապատիւ Հայր հոգեւոր

Լ. յն մի քանի խօսքերը որ գրած էիք Մեղուին
Հայաստանի 16 երորդ համարումը Ստեփանոս Մա-
շարեանց Սարգսպետի գրուածոց վերայ , կարդացի . թէ
և Ձեր ամենայն ատաններն իրաւացի թուեցան ինձ , որով
հաւե ճշմարտապէս ոգւով գրուած բաներ էին , բայց չը
բաւականանալով այսու՝ ես ինքս ևս կրկին անգամ ՚ի
ձեռս առի յիշեալ Սարգսպետի Հիւսիսախալը
վերնագրով տպուած օրագիրը (Լ. մատենարակ 1) և աւելի
ինձումով ուշադիր լինելով նորա միջումը պարունակուած
խօսքերին՝ այն խօսքերին՝ որք ազգի և ազգայնոց նախատինք

են վերաբերում , կամ թէ տնիքաւ մեղադրանքներ են և
կամ արտաքոյ ճշմարտութեան կարծիքներ , սկսայ իմ
խելքով ևս գատողութիւն առնել , և ինչպէս որ կարողս-
ցայ մտածել իւրաքանչիւր ատացուածքի վերայ՝ գրեցի մի
բոտ միով : Գրածներն մի մասը ահա՛ այս առաջին նամա-
կաւս ուղարկելով առ Ձեր Լ. րժանապատուութիւնն , խնդ-
րեմ՝ որ եթէ պատշաճ և հարկաւոր համարէք՝ Ձեր պատ-
ուական լրագրի (Մեղուին Հայաստանի) միջնորդութեամբ
հրատարակէք ՚ի տեղեկութիւն համազգի հարազատաց ,
և յասկապէս ի զգուշութիւն հրատարակողի յիշեալ օրա-
գրին :

Նուստ Ն. րաւայ
Սահան Լ. րամեան :

Լ.

Գերապատիւ Ստեփանոս Սարգսպետի Մաշարեանց
իւր զեղեցկատիւ (Րազրի ճակատը պոսակազարդած է չքեղ
և խորհրդաւոր վերնագրով)՝ Հեռագրայ (Րազրի բն-
կանոր աղ գային լուսաւորութեան և գաղափարաւորութեան) :
Լ. յո ընտիր ընտիր բառերը կարգաւով՝ ճշմարիտ ասեմ ,
հոգւով շափ ուրախացայ , վասն զի շատ ցանկալի է ինձ ,
ինչպէս և ամենայն ազգասէր Հայերի , եթէ ոչ ընդ-
հանուր գոնէ մասնաւոր ազգային լուսաւորութիւնը տա-
րածուած տեսնել մեր օրերումը , բայց և նոյն վայրկե-
նումը (անկարծելի դիպում) սաստիկ արտմութեամբ այդ
շարեցայ և միանգամայն հիացած և սառած մնացի , երբ
որ հետեւեալ տողերից զոյս ևս զգացի թէ այն ազգային
լուսաւորութեան հետ ՚ի միասին թշուառաբեր խաւարն
ևս Բաբելոնեան գերութեանն ազատուելով՝ պատրաստ-
ուած է գալ ասարածուիլ մեր մէջ , վասն զի՝ «այսպէս
ստումէ յիշեալ Սարգսպետն , լոյս և ճշմարտութեան
աղաքութեան խաւարի Բաբելոնեան գերութեանց» : Լ. յո բանը
զրոյն միայն թէ ինչէ՛ չգիտեմ , որովհետեւ մարգարէ
չեմ , և հմայութեամբ գուշակին Լ. րգիպոսեան կուս-
պաշտ քրմերի գործ է , և ոչ թէ իմ կամ ուրիշ Հայ-
երի որք (գահութիւն Լ. ստուծոյ) քրիստոնեայ եմ՝ աշտ-
կերտք Ս. Լ. րաւարանի , և հոգեծին զուակի Լ. րաքեւանման
մեծի Հայրապետին և լուսաւորչին Հայաստանեայց Աբ-
բոյն Գրիգորի Պարթեւի : Սակայն բառերի շարահարգին
և կապակցութեանն նայելով՝ զայս միայն բոտ իմ կար-
ծեաց կարելի է հասկանալ , թէ լուսոյ թշնամին խա-
ւարն , որ գերի բռնած արգելուած կայ Բաբելոնումը ,
(ինչպէս երբեմն Խորայէլեան ժողովուրդն) , վերստին
արձակուելու է . և եթէ (Տէր մի արասցէ) կատարուի
այդ , բոլոր աշխարհս լուսիցը պէտք է զրկուի վասն զի երկու
հակառակքն՝ լոյս և խաւար չեն կարող միաբանիլ :
,, Օրհնէ հաւատարութիւն է լուսոյ ընդ խաւարի ա-
սումէ երանելի Լ. րաքեւան Պապուս (Բ. կորն Է. 14) : ,

Լ.

Լ. րաքեւան ամատենադատումը Հիւսիսախալի էջ 2.
ասում է՝ Գերապատիւ Սարգսպետն Ս. Մաշարեանց
՝ Սէր Խորհարդը Բարի է , և Բարի Խորհրդից ոչ Խորդ է
երկու առնելու : Բայ ՚ի մի ամեն ռեֆորմի Բարեբեկ , որն

Ինչ որ Յովհաննէս Ազարեանը, որ մեր դարու հաշտիկող և բնականորէն հեղինակներն մինն համարուած է, կոչում է համբալ, որ նշանակէ երեւոյց, որոյ մասին ոչ ոք չի տեսնիր (անդ էջ, իր. 1):

Գ. Օգերագին Պ. Արտիքեանցը, (որոյ աշուտ հանդերձ գիտնական աշխատանքները թեամբն իւր արժանաւոր յարգը ունի և ունենալու է միշտ երևելի գիտնականաց մօտ) դատում է այնպիսի անձանց կարգումը, որք աղայական կարծեաց հեռանդրերն, այսինքն պարսկացի, խոյսկացի, Ա. Լ. և ուրում է, թէ «Արտիքեանցը» անհայտ է ազգերի պայմաններն, և թէ նորա գիշտութեան չեղանգիւրներն շատ քիչ են, և այլն (ան աւար Հիւսիսաւի. էջ 32):

Ի թէ այդպէս է, ուր մնի Պ. Արտիքեանցն և թէ վերջական թաղը (աթթեթաթ) խնդրելու լինի գերադասելու վարդապետէն իւր ուսմանց մասին, ստանալ կարգաւանդու չէ:

Դ. Բէլ քոնակալի վերայ խօսելու ժամանակին (ան աւար. Հիւսիսաւի. էջ 7 ի ծանօթ.) իրր թէ առ ի թէ գտնում (թէ և առանց իրաւունց և պատշաճութեան) արժանաւանձնար գիտնական Պ. Սկրիպչ. Ամինին և ոչ զիսկելու: Բայց այս անգ թեթև իմն քաղաքաւարութեամբ անցանելով (որովհետեւ այլ կերպիւ խօսել զժողովն՝ զայն և անհարկն էր նման) ակամայ կամ իւր ծայրատուր գրչն բերանին անձ զնելով նախաւական բառեր, դորձ չէ անում, այլ քարէնձ և պարտէի քարէնձ կոչելով զնա, իրր թէ մեղը է բոսմ շնթմ նիւնքին: Եւ մի թէ կարելի է լուսաւոր օրերումն այսպիսի ցանցաւ քօղերով սրախ մէջ և ապօղ կերբը ծածկել ու թաղուցանել:

Ե. Հայոց լեզուի վարժապետաց մեղադիր է լինում անհամ խօսքերով, թէ նորա հին բերականութեան և հին ճարտասանութեան (այսինքն գրաբար լեզուի բերականութեան և ճարտասանութեան) չորս համար կանոնները (երևի թէ իւր նոր լեզուի կանոնները ևս չորս պիտի լինին և ձևերը ուսուցանում են և որպէս թէ ապիս են այնպիսի կերպիւ, որ ծանրաբեռնում է ուսանողի ստամոքսը: Եւ ասում է ևս, թէ Հայազգի մանկանց ջանքն հին լեզուի բերականութեանը և ճարտասանութեանը ուսանելու համար, ուրիշ բան չէ, և թէ ոչ պահանջ և պաշտպանութիւն, բայց ոչ ինչ մասնաւորութիւնը չէ կարող հոգեղէն հոգեւոր ուր մեր ժամանակի Հայն, չունի իւր մէջ անհրապարհելի և հիւսիս, և այլն, (ի վարդապետարանն կրօնի էջ 8, 9): Եւստ պատշաճաւ և գրաբար լեզուի բերականութեանը համարում է ևս ասի և անի ճարտարութիւն, և խիստ չեղանգիւր կարողութիւն, (ի յաւաքարանի Հոգեբանութեան էջ 4): Զախ ձեռնադրելով զբէլ ոչ մի անգ չէ անհամար, բայց չհամարձակում այնքան թէ բոստ ամենայնի անհամարութիւնի, վառն զի կան աշխարհիս վերայ և այնպիսի անձինք՝ որք նման Աւուր դատարին Խարոյեղացոյ՝ զոր յիշում է Մատաւաշունչն (ի դատ. Գ. 15) երկու ձևօք ևս աջով և ձախով՝ յաջողակ են դորձելու: Կարելի է, թէ գերադասելու վարդապետն ևս այդպիսի անձ լինելով անհրաժեշտ լինի չեղանգիւր զիր գրելը մէջ անձանթ Սանկրիտ լեզուի

վարժապետները: Գիտեմ, պիտի ասէ նա, թէ և ես ծայրաբանութեամբ դրած եմ այդ խօսքը, և Բարի է, թող այդպէս լինի: Արեւն և թէ ևս ևս ծայրաբանութեան ձևերով խօսելու լինի երբեմն նորա հետ կամ ընդդէմ նորա, թող չնեղանայ և չվերայի, խնդրեմ և դարձեալ խնդրեմ խոնարհաբար: «Միմն չափով որով չափէք չափեսցի ձեզ, արդար վճիռ է Մատաւաշն բերանոյ» (Մ. Կ. Գ. 38):

Զ. Հայոց վաճառականաց վերայ խօսելով ժամանակին (ի յաւաք. Հոգեբ. էջ 14. ինչ) ասում է, «Թէ նոյա վաճառականութիւնն ոչ միայն անձան (զարի) է ամենայն պարճանից, այլ և նախապէս է հան լեզու: Հայկական անունն, և այլն: Դաւ յետ անելոյ թէ Հայոց վաճառականութիւնն չէ խարսխեալ բարոյական հիմունց վերայ, այլ ի հարց յարգի անցեալ ժամանակութեամբ և սովորութեամբ իրր հեշտ ճանապարհ լուսաւորուած ճարտար, յաւելացնում է իւր ժողովուրդի ուսուցչոյ բան ևս քիչ, որք Հայոց ի վաճառականաց քաղաքի, ինչ գիտնական և ոչ մի, Բայց այս վերջին խօսքումն կարծեմ թէ անհրաժեշտ չափով պիտի լինի և գերադասելու վարդապետն: Ինչպէս Մ. Մատաւաշունչն թէ շատ թէ քիչ՝ գիտնական անձն է, վարդապետ (գործօր) է արեւելեան լեզուադիտութեան և չէ օտարազգի, այլ Հայ, որքի Հայ քահանայի: Բարեմ ճշմարիտ չէ ասելն, թէ Հայոց ազգի մէջ չկայ և ոչ մի գիտնական: Իսկ թէ կամենայ Մարին Գերադասուածութիւնն իւր կարծիքը պնդելով և շեշտելով հաստատել թէ չկայ չկայ ամենեւին Հայոց ազգում և ոչ մի ուսմանական կամ գիտուն անձն, այն ժամանակն կհարկաւորուի նման անշուշտ կամ իւր գիտնական ախղարակէ հրաժարուի և ասել «Թեպէտեւ Հայ եմ եւս և Հայ ի որդի, բայց չեմ գիտնական, չունիմ գիտութիւն, և կամ իւր Հայութիւնը ժխտել և ասել «Թեպէտեւ գիտնական անձն եմ եւս, ունիմ գիտութիւն, բայց չեմ Հայ»:

Է. Մատաւաշունչն Հայոց ազգի ամենայն ուսումնականաց և մանաւանդ այն անձանց՝ զորո բոստ իւր կարծեաց համարում է անհաւան կամ հակառակիւ իւր սիրած նոր Հայութեան թեմն, ապիս է այս անունները, և համարութեամբ անպարտաւոր, փոխան չեղանգիւր պահանջներ, ինչպէս փոխան, փոխանաւորներ, խոսքեր, և այլն (ի յաւաքար. Հոգեբ. էջ 4. Գ. Ժ. Ժ. Ժ.):

Ը. Սելեդիկի Ռուս հեղինակին ևս, որ բարի խորհրդով և արդարութեամբ գովասանական բան էր գրած մեր գրաբար պանծալի լեզուի և մեր նախնի վայելչախօս մտածնազգաց վերայ, անդադար քարոզիկ է լինում ամենատեղի, զայդարար և միանգամայն անաւանելի նախաձեռնութեամբ խառնելով իւր և ոչ ուրիշ ուսմանական, և անձնաւորական, ասիական և լեզուաբանական, և ինչպէս փոխան և փոխանաւոր, և փոխանաւոր, և փոխան, և փոխանաւոր, և այլն (ի յաւաք. Հոգեբ. էջ 4. ինչ. ինչ. ինչ): Եւ որովհետեւ հաստատութեամբ դրած ունի այս վարդապետն իւր նոր անունները Հայկականութեանը՝ լուսաւորութեան կամարը կանգնել, մօր ճիւղ (լուր) ձեռքը առած՝ խիտում է անդադար գրող լեզուն ուսուցանողաց և ուսանողաց գիտնական, և այն տեղ

նազիկեցիկ և բազմահարուստ գրաբառ լեզուն անուանում է « փոփոխութեամբ » (ի նոյն յառաջագ. էջ գ-), բայց չի խմանում դա, որ ժամագոտած հին դրամն աւելի յարգ և արժէք ունի քան թէ նոր շինած փայլուն դրամն :

Թ. Վերապատիւ վարդապետն տեսնելով՝ թէ Ռուսաստանումն բնակող Հայերի մէջ կան այնպիսի անգասէր և հարուստ անձինք, որք իւրեանց զաւակները գրաբառ լեզուն ծանօթացնելոյ համար՝ փող չեն իւր նայում, վարժապետներ են վարձում աների մէջ, սիւրսումէ զայլազին սրտիւ այնպիսի բարեպաշտ ծնողաց բարի ջանքը և դիտաւորութիւնը ևս՝ որ գոյութեան արժանի էին, պոխարակել և կոչել, ի խոփեփայ հայրենասիրութիւն, ի յոյսակս և նոցա Հայութիւնը համարումէ՝ « ոչինչ ընդհար » ի հարստեալ աշուղտութենէ (ք, միւսնոյն բնդ կատարեալ այլազութեան, կատարեալ այլազութեան) (ի նոյն յառաջագրութեան էջ ժԵ), և ապա աւելի ևս սաստկացնելով իւր կիւրքը՝ կոչումէ՝ « Բարձրագոյն Բան, փոքր փայտ, շոր ու ցածր ծառ » (ի Սարգսյան արանն էջ 10) :

Եթէ այս գրածներս ընդդէմ և անախորժ երեւին գերապատիւ վարդապետին, հոգ չէ՛, վասն զի նորս գրածներն ևս ընդդէմ և անախորժ են երեւում այլոց : Որպէս կամիք թէ արատցեն ձեզ մարդիկ, այնպէս արատջիւր և դուք նոցա, ի Բրիտանի պատուիրաններէ մինն է (Պուկ. գ. 31) : Իսկ եթէ արտաքոյ ձշմարտութեան բան կայ իմ գրածներին մէջ. թող հակառակը հաստատէ նա, ստոյգ պատճառներով և հիմնաւոր ստացոյցներով, և ոչ թէ իւր կամ իւրեան հաւանական երեւցած կարծիքներով միայն :

1858, Մարտի 28.

Սահան Արամեան.

Պարթ արժաւորութեան :

Իտալիոյ գեղերի մէկումն մին աղքատ մարդոյ 20 տարեկան որդին մեռաւ, և նորա քահանայն 10 ոսկի էր ուզում, որ թաղի մեռելատէրն 10 փող էլ չունէր՝ որ տոյ, և էս պատճառաւ մեռելը 4 օր մնաց սանր և սկըսաւ հատիլ, ուստի յոյսը կտրած բրիչ ու թի վերկալաւ գերեզմանատունը գնաց և սկսեց գերեզման փորել, որ իւր որդին իւր ձեռովն թաղի. բայց բազրը տուռը և առ փորելոյ ժամանակը մի մեծ բլուղ լեքը ոսկի գտաւ. ուրախութենէն ինքն իրան ասաց, Մտաւած ինձ ահա այսքան ոսկի տուռոյ տէրաբէրն ուղած 10 ոսկին կրտամ, և իմ որդոյս պատուով կըթաղեմ : Բայց և շուտով քահանային կանչեց որ գայ իւր մեռելին թաղի, որ մինչեւ 10 ոսկին չառաւ՝ մեռելը չթաղեց, բայց երդումով հարցբաց աղքատին, թէ այս 10 ոսկիքս ի՞նչ տեղից ձարեցիր, Խոստովանեց միամիտ աղքատն ինչպէս որ գտել էր մին բլուղ լեքը ոսկին գերեզման փորելու ժամանակը : Բայց և չարամիտ քահանայն լսելով այս ողորմելու բերնիցը՝ հաթաթայ տուռը նրան, ասելով, ի՞նչպէս կարեւ մարտէլ դու այդքան ոսկիքը, մին օր տէրը կըգայ և

իւր ոսկիքը կառնի քեղանից : Աղքատն պատասխանեց, ևս իմ որդիս թաղելի, պրծայ, թէ որ ոսկւոյ տէրը լուր ընկնի, ևս էլ իւր ոսկիքն իրան կուտամ : Սի ումնից յետոյ այս անկրաւ քահանայն, մի այծ մորթեց և նորա միօր ապուխտ տրու, տկլորվեց ապա, այծի մորթին վրէն ու գլխին փաթած գնաց դիշերը այն խեղճ աղքատ մարդոյ տունը, և դուռը կամաց կամաց թխթխալանելով բարակ ձայնով սկսեց ասել. « էյ, էյ, ոսկիքը, որ բլուղով գտար գերեզման փորելու ժամանակը ուզում ես անոյշ անի, վեր կոց ինձ տուր, թէ չէ հոգիդ կըհանեմ » : Ողորմելի մարդը դրան ձղբիցը տեսնելով մին աշխուհակ մորթածառուկ տկլոր օքմին, կարծելով թէ առտանայ է, ձայնը փորը բնկաւ, չափազանց վախեցաւ, դողգողով գնաց սակին բլուղով բերուց իրան տուռոյ, ողքանս միայն ասելով. « ոսկւոյ համար հոգիս մի՛ հանի, ահա էս քո ոսկիքը առ և գնա ասաց, և ոսկւով լեքը բլուղը դրան արանքովը իրան գցեց և դուռը պինդ կողպեց ահիցը : Այծի մորթով փաթածառած անիծած տէրաբէրն ոսկիքն առաւ և ուրախութեամբ գնաց տուն : Բայց արի՛ դու Մտաւածոյ հրաշալի պատիժը տես, հոն հասածին պէս ոսկիքն իւր ձեռովը տեղաւորեց պահեց, ապա ուղեց՝ որ այծի մորթին դէն գնի և իւր շորերը հագնի, բայց չկարաց, որովհետեւ այծի մորթին իւր մարմնոյ հետ այնպէս ամուր կպել էր, ինչպէս որ իւր բնական անձին մորթն, շատ աշխատեց թէ ինքն և թէ իւր բարեկամներն, որ մտադործի (դասաբի) աւեր դանակով այծի մորթին իրանից քերթեն դէն գցեն, բայց հնար չէլաւ : Պարմենն չարաչար վերաւորեց, արեւելուայ էլաւ և մորթուցը մի փոքր կտրել չկարացին : Բանը թաղաւորին հասաւ, անցից բոլոր եղելով թիւնը յայտնի էլաւ և թագաւորն այսպիսի վճիռ կարեց. որ այն Մտաւածապատիժ քահանայի ամենայն կոյքն այն աղքատ մարդոյն տան իւր գտած բլուղ ոսկւովն, և բոլոր տէրութեան մէջ ման ածեն, և ամենայն տեղ տպագրած թղթերով նորա յանցանքը հրատարակեն, որ ասպագայից համար ահ իրատ և դատ լինի :

23 Համարի հանելուկն էր՝ Մարդ.

Հանելուկ.

Գտաւքին իմ վանկ քրիստոս ծնանի,
յերկրորդում վանկի մեծ փառօրնատի.
երկրքին մատուցաւ և թէ միապին,
քեզ մի հաստապիղ գոմէշ երեւի.

Սահան

Печатать дозволяется

Тифлис. Июля 14-го 1858 года. Ценсоръ Н. Кайтмазовъ.

Խմբագրիչ Սեփական Բաղնայ Սահակեանց :
Ի Տպարանի Ներսիսեան Հոգևոր Դպրոցի Հայոց
ընծայելով, Ղ. Զնուական Բայ Գեորգի Բ. Բրաւանայ :
ԹԻՓԻՏ.